

Nada jača od stigme

Ljude koji imaju HIV ne određuje to što imaju virus, nego njihovo zvanje, profesija, učešće u društvu i porodici. U Crnoj Gori ih ljudi, ipak, gledaju prije svega kao osobe koje imaju HIV a ne kao advokate, novinare, glumce, pjevače...

Od 1989. godine, kada je zabilježen prvi slučaj HIV infekcije u Crnoj Gori, zvanično je registrovano 128 HIV pozitivnih osoba. Njih 31 je preminulo, 50 su na terapiji, dok ostalih 47 ili nijesu za terapiju ili se ne javljaju Savjetovalištu.

Kako bi se osobama koje su pozitivne na HIV pružila podrška, mogućnost testiranja na HIV, osnovne informacije o ovoj bolesti i druga pomoć, Institut za javno zdravlje je formirao Savjetovalište za HIV. Uz to, u Crnoj Gori postoji nekoliko nevladinih organizacija koje se bave problematikom osoba koje su pozitivne na HIV ili su oboljele od SIDE (stečeni sindrom gubitka imuniteta). Uprkos naporima ovih organizacija, osobe koje žive sa HIV-om su i dalje diskriminisane.

Strateški nacionalni dokument, usvojen 2009, baziran je na prevenciji prenošenja HIV-a kroz razne populacione grupe koje sačinjavaju osobe sa povećanim rizikom. Stručnjaci kažu da su to korisnici droga, intravenoznim putem, žene i muškarci koji se bave prostitucijom, mladi, pomorci, zatvo-

renici i Romi. „Ove grupe su sa povećanim rizikom zbog profesionalnog ponašanja, uslova života, socijalnog stanja...”, kaže dr **Aleksandra Marjanović**, specijalista socijalne medicine, dodajući da trenutno ne postoje podaci koji bi pokazali da li preventivne mjere dovode do smanjenja HIV infekcije u Crnoj Gori.

Svake godine registruje se od sedam do 12 novih inficiranih osoba, tako da je ovaj broj „relativno stabilna linija infekcije”, kazala je ona za *Monitor*.

Iako je nauka dokazala da osoba koja ima HIV može da ima porodicu, mnogi formiraju suprotno mišljenje i ne prihvataju da se HIV prenosi samo seksualnim odnosom, kontaktom sa krvlju osobe koja je HIV pozitivna ili sa inficirane majke na bebu.

Sa inficirane majke virus može ali ne mora da se prenese na bebu”, napominje dr Marjanović. Statistika kaže da, približno, trećina trudnica koje imaju HIV prenose svojim bebama virus. Sa upotrebom terapije i adekvatnom kontrolom trudnoće taj procenat pada na dva odsto. U Srbiji

je prošle godine rođeno 15 zdravih beba od majki koje su pozitivne na HIV, kaže naša sagovornica.

Ipak, u Crnoj Gori, iako je usvojena, *Strategija prevencije prenošenja HIV-a sa majke na bebu* još uvijek se ne sprovodi. Doktorka Marjanović se nada da će ona zaživjeti do kraja godine. Do tada, osobe sa HIV-om šalju se u Beograd ili u Zagreb ako žele da imaju djecu.

Odnos registrovanih žena i muškaraca koji su inficirani HIV virusom u Crnoj Gori je 5:1. Muškarci su svjesniji svog rizičnog ponašanja i češće dođu da se testiraju. Istovremeno, tradicionalna sredina kakva je naša mnogo teže prihvata činjenicu da je žena iz njihovog okruženja HIV pozitivna, zbog čega se one teže javljaju na testiranje, objasnila je dr. Marjanović.

Osobe koje saznaju za svoj HIV status u početku obično krive sebe i sve oko sebe, dok ne shvate da je to dio životnog iskustva koji moraju proći.

To nam je potvrdila i naša sagovornica inficirana HIV-om, koja iz razumljivih razloga nije željela da otkrije svoj identitet. „Bio mi je potreban neko ko će mi reći da se nadam, i da je život moguć sa HIV virusom”, prisjeća se, „trebao mi je neko ko je htio i mogao da me čuje, sasluša, ohrabri, kaže da nisam loša osoba zato što imam infekciju”.

Naša sagovornica kaže da je terapija vratila u normalan životni tok. „Najviše mi je pomoglo to što sam saznala da sa terapijom koju uzimam mogu da dočekam starost i da ostvarim sve ono što još nisam u životu. Takođe me sigurnom čini to što sam stekla neke nove prijatelje koji su uz mene uprkos tome što sam HIV pozitivna.”

Međutim, sada kada se navikla na život koji nosi stalne ljekarske kontrole i brigu o zdravlju, najviše je uznemirava činjenica da podatke o njenom zdravstvenom stanju može da sazna svako ko se imalo razumije u informacionu tehnologiju, tj. da se na osnovu njenog matičnog broja u zdravstvenoj ustanovi može saznati cijeli tok njene bolesti a da ona nije dala pristanak na širenje tih informacija.

Ljude koji imaju HIV ne određuje to što imaju virus, nego njihovo zvanje, profesija, učešće u društvu i porodici, ali ih u Crnoj Gori ljudi gledaju kao osobe koje imaju HIV a ne kao advokate, novinare, glumce, pjevače itd.

„Antiretrovirusna terapija je dostupna za sve građane, korisnike zdravstvenog osiguranja Crne Gore”, objasnila je dr Marjanović. „Događa se da ponestaje terapije ali sve se to rješava u roku”, kazala je ona, dodajući da pacijenti ne smiju da prekidaju sa terapijom.

Marjanović je kazala da se dešava da ljekari rade test na HIV kada se pacijenti pojave na operaciji ili kada stignu u bolnicu i da pacijenti po izlasku iz bolnice budu ugroženi jer svi znaju za njihovo stanje faktički prije njih samih. „Neke sistemske stvari nijesu riješene u našem zdravstvenom sistemu”, kazala je dr Marjanović navodeći da se najveći primjeri diskriminacije događaju u zdravstvenim ustanovama.

„U zdravstvenom sistemu treba promijeniti diskriminatorski odnos ljekara i medicinskih sestara ne samo prema

„U zdravstvenom sistemu treba promijeniti diskriminatorski odnos ljekara i medicinskih sestara ne samo prema nama već i prema našim porodicama, partnerima koji dođu da nam uzmu upute, recepte, dok smo na poslu ili kad smo bolesni. Zdravstveni radnici i na njih gledaju kao na nekog ko ne zaslužuje pažnju i brigu”, kaže sagovornik *Monitora* koji se sa HIV virusom nosi od svog djetinjstva

nama već i prema našim porodicama, partnerima koji dođu da nam uzmu upute, recepte, dok smo na poslu ili kad smo bolesni. Zdravstveni radnici i na njih gledaju kao na nekog ko ne zaslužuje pažnju i brigu”, kazao je naš drugi sagovornik, muškarac star 22 godine koji se sa HIV virusom nosi od svog djetinjstva.

Veoma su rijetki ljekari koji bez ikakvog problema prihvataju osobe sa HIV-om. Stomatolozi najčešće diskriminišu osobe koje žive

sa HIV-om. Žene se veoma rijetko javljaju kod ginekologa, svega dva ili tri ginekologa prihvataju pacijente sa HIV-om bez problema”, kaže dr Marjanović.

Naš sagovornik govori o svom iskustvu kada je sa sedam godina prvi put diskriminisan u osnovnoj školi. „Uplašeni roditelji druge djece su nasrtali na mene, gađali me kamenjem, pljuvali i vrijeđali. Samo zato jer sam želio da učim i da budem normalan član društva, kao svi ostali. Četiri godine sam učio u prostoriji gdje čistačice drže metle, išao sam hrabro i ponosno svaki dan u školu, i slušao dobacivanja dječaka, djevojčica i roditelja sa svih strana. U petom razredu su me prebacili u veliko odeljenje. Otud se 19 učenika preselilo u druge škole ili odeljenja, samo su dva dječaka ostala uz mene. A da bi ironija bila veća, nas trojicu su profesori u školi uvijek spajali sa drugim odjeljenjima. Meni je bila zabranjena fizička aktivnost u školi jer su se bojali da ne prenesem HIV nekome”.

Elvis BERIŠA